

Türkiye’de ortaokul öğrencilerinin mesleki-teknik eğitim sistemine yönelik düşünceleri

Mehmet KARAKAŞ & Ergin ERGİNER

Önerilen atıf: Karakaş, M., & Erginer, E. (2020). İlköğretim öğrencilerini mesleki-teknik eğitim sistemine yönelik algı düzeyleri, *Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi*, 6(2), 238-2258. DOI: 10.47615/issej.840327

Makale linki: <https://doi.org/10.47615/issej.840327>

© 2020 Yazar(lar). Baskınlar ve izinler:
USBED/Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi
Dergisi

USBED/Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi hakemli bir çevrimiçi dergidir. Bu makale araştırma, öğretim ve özel çalışmalar amacıyla kullanılabilir. Makalenin içeriğinden yalnızca yazarlar sorumludur. Dergi makalelerin telif hakkına sahiptir. Yayıncı, araştırma materyalinin kullanımıyla bağlantılı veya doğrudan veya dolaylı olarak ortaya çıkan herhangi bir kayıp, işlem, talep veya masraf veya zarardan sorumlu tutulamaz.

Türkiye’de ortaokul öğrencilerinin mesleki-teknik eğitim sistemine yönelik düşünceleri

Mehmet KARAKAŞ

Cumhuriyet Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Milli Eğitim Bakanlığı, Tokat, 60100, Türkiye

Ergin ERGİNER

Eğitim Fakültesi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Nevşehir, 50300, Türkiye

ÖZ

Bu araştırmanın amacı ortaokul öğrencilerinin mesleki ve teknik eğitime yönelik algılarını belirlemektir. Araştırma kapsamında nitel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Çalışma grubu Tokat ili merkez ilçesinde yer alan farklı sosyoekonomik seviyelere sahip 11 farklı ortaokuldaki 846 sekizinci sınıf öğrencisinden oluşmaktadır. Belirlenen öğrencilere alandaki uzmanlara danışılarak hazırlanan 12 maddeden oluşan yarı yapılandırılmış bir vey toplama aracı uygulanmış ve betimsel analiz yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre ortaokul öğrencilerinin gitmek istedikleri lise türleri sırasıyla en çok Sağlık Meslek, Anadolu ve Fen liseleri şeklindedir. Ortaokul öğrencilerinin gitmeyi istedikleri liseler sırasıyla Sağlık Meslek, Anadolu ve Polis Meslek liseleridir. Öğrenciler mesleki-teknik eğitim kavramı ile ilgili bazı kavram yanılgılarına sahiptirler ve iş kavramı ile bu kavramı karıştırmaktadırlar. Öğrencilerin meslek lisesi olduğunu düşündükleri liseler ise sırasıyla en çok Endüstri, Sağlık ve Ticaret Meslek Liseleri şeklindedir. Öğrencileri lise seçim aşamasında en çok etkileyen faktörlerin sırasıyla aile, öğretmen ve arkadaş olduğu sonucuna varılmıştır. Öğrenciler lise seçim aşamasında etkilemeyen grup olarak arkadaş ve öğretmen seçeneklerini en çok yanıtlamışlardır. Öğrenciler en çok öğretmen, tıp doktoru ve polis mesleklerine sahip olmayı istemişlerdir. Öğrencilerin çoğu mesleki rehberlik hizmeti almadıklarını ve sahip olmak istedikleri mesleğe uygun bir liseye gitmek istediklerini belirtmişlerdir. Öğrenciler meslek seçiminde en çok başarı, saygınlık ve maaş kriterlerinin önemli olduğunu belirtmişlerdir. Öğrenciler kendilerine ait mesleği sırasıyla ortaokulun son sınıfında sonra ilkokulda daha sonra ise yedinci sınıfta düşünmüşlerdir.

MAKALE TARİHİ

Geliş tarihi 14 Aralık 2020
Kabul tarihi 17 Aralık 2020
Yayın tarihi 31 Aralık 2020

ANAHTAR KELİMER

Mesleki-teknik eğitim,
ortaokul, mesleki rehberlik,
algı

Makale Türü

Araştırma makalesi,

İLETİŞİM Mehmet Karakaş mehmet.karakas4@hotmail.com

© 2020 Mehmet Karakaş, Ergin Erginer

This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives License (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>), which permits non-commercial re-use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited, and is not altered, transformed, or built upon in any way.

Secondary school students' thoughts on vocational and technical education system in Turkey

Mehmet KARAKAŞ

Cumhuriyet Vocational and Technical Anatolian High School, Ministry of Education, Tokat, 60100, Türkiye

Ergin ERGİNER

Faculty of Education, Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, Nevşehir, 50300, Türkiye

ABSTRACT

The aim of this research is to determine the perceptions of secondary school students towards vocational and technical education. Qualitative research methods were used in the research. The study group consists of 846 eighth grade students from 11 different secondary schools with different socio-economic levels located in the central district of Tokat. A semi-structured questionnaire consisting of 12 items prepared in consultation with experts in the field was applied to the selected students and descriptive analysis was made. According to the results of the research, the types of high schools that secondary school students want to go are mostly Health Vocational, Anatolian and Science high schools, respectively. The high schools that secondary school students want to attend are Health, Anatolian and Police Vocational high schools, respectively. Students have some misconceptions about the concept of vocational-technical education and they confuse the concept of occupation with this concept. The high schools that students consider to be vocational high schools are mostly Industrial, Health and Trade vocational high schools, respectively. It was concluded that the most influencing factors in students' high school selection stage was family, teacher and friends, respectively. As the group that did not affect the high school selection stage, the students answered the friend and teacher options the most. The students mostly wanted to have professions of teachers, medical doctors and police. Most of the students stated that they did not receive vocational guidance services and they wanted to go to a high school suitable for the profession they wanted to have. The students stated that the most important criteria in choosing a profession are success, prestige and salary. Students thought of their occupation in the last grade of secondary school, then in the primary school and then in the seventh grade.

ARTICLE HISTORY

Received 14 December 2020
Accepted 31 December 2020

KEYWORDS

Vocational and technical education, primary education, vocational guidance, perception

Type of the Paper

Research article

Giriş

Eğitimde “ara insangücü” anlamıyla manidar kılınan “mesleki-teknik eğitim” kavramı, ülkelerin kalkınmalarında lokomotif etkisi olan önemli bir öğretim kademesini temsil etmektedir.

CONTACT Mehmet Karakaş mehmet.karakas4@hotmail.com

© 2020 Mehmet Karakaş, Ergin Erginer.

This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives License (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>), which permits non-commercial re-use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited, and is not altered, transformed, or built upon in any way

Bu kademeye öğrenci seçimi ve istihdamı ile ilgili dünya ölçeğindeki gelişmelere bakıldığında ise, mesleki-teknik eğitimin ülkelerin kalkınmalarında işlevsel ve önemli bir role sahip olduğu görülmektedir. Bununla birlikte, ülkemizde, mesleki-teknik eğitime öğrenci seçiminde ve ilerleyen süreçte, bu eğitim türünün nitel değişkenleri açısından kaliteli bir sürece evrilmesinde büyük problemler yaşanmaktadır.

Günümüzde eğitim sistemleri, ülkelerin kalkınmasını, bilimsel açıdan ilerleme, gelişme ve toplumların değişimi açısından önemli ölçüde etkilemektedir. Bu sebeple ülkeler eğitim sistemlerini geliştirme üzerine çalışırken, gerektiğinde reformist yaklaşımlarla değişikliklere gitmektedirler. Eğitim sistemi içerisinde yer alan mesleki-teknik eğitim sistemi için de kuşkusuz durum aynıdır. Çünkü mesleki eğitim, özellikle sanayileşmiş ve sanayi sonrası toplumlar için önemli bir alan haline gelmiş ve önemi artmıştır (Alkan, Doğan ve Sezgin, 1998). Bilgi toplumunda ise bilgisayar teknolojisinin ortaya çıkması ile birlikte eğitim sistemine yeni bir paradigma ile yaklaşmanın önemi artmıştır (Doğan, 1969). Gelişen teknoloji ile nitelikli insan gücü gereksinimi artmış ve özel alanlarda uzmanlaşmış bireylerin yetiştirilmesi daha da önem kazanmıştır (Uysal, Dikici ve Yoruk, 2002).

Mesleki eğitim kavramı belirli bir alanda uzmanlaşma, teknik eğitim kavramı ise daha ileri düzeyde belirli bir alanda uzmanlaşma olarak ifade edilmektedir (Alkan, Doğan ve Sezgin, 1998). İş eğitimi ise mesleki ve teknik bilginin uygulandığı alanlardır. Bütün bu dönemsel veya toplumsal değişimler, iş yaşamını dolayısıyla da eğitim kurumları tarafından verilecek olan mesleki-teknik eğitim sistemini doğal olarak etkilemektedir. Mesleki-teknik eğitim kavramı üzerine verilecek kararlar ülke kalkınmasına doğrudan nüfuz edeceğinden, bu konuda politika üreticiler çok dikkatli olmalıdırlar.

Mesleki-teknik eğitim sisteminin niteliği ve gücü, psikolojik, sosyolojik ve ekonomik unsurlar açısından, toplumu ve kalkınmayı derinden etkilemekte, ülkeler neredeyse, mesleki-teknik eğitim sistemlerinin kalitesiyle anılmaktadırlar. Bu etkiler bireysel ihtiyaçlar ve toplumsal ihtiyaçlar şeklinde kategorize edilebilirler. Bireysel açıdan saygınlık, başarı, gibi etkenler öne çıkarken, toplumsal açıdan kalkınma, üretim, saygınlık ve ekonomi gibi etkenlerinden bahsedilebilir (Alkan, Doğan, Sezgin, 1998). Bu bilgiler ışığında mesleki-teknik eğitim sistemi içerisinde bulunan kurumlar, iş yaşamına yönelik nitelikli ara eleman ihtiyacını karşılamada önemli rollerinin olması nedeniyle, bir ülkenin özellikle üretimsel gücüne ve kalkınmasına etki edebilirler (Adem, 1980).

Ülkelerin geleceğe yönelik kalkınma planları, daha etkili, ayrıca başka ülkelerle rekabette de daha sağlam bir konumda olabilir. Kalkınmayı ekonomik açıdan yönetim, teknoloji, nitelikli insan gücü, sermaye, hammadde ve eğitim sistemi gibi birçok faktör etkilemektedir (Ergün, 2011). Bu bağlamda mesleki-teknik eğitim hem üretimsel açıdan hem de kalkınma açısından büyük önem taşımaktadır. Marr (2018)'e göre, yeni teknolojilerin etkisiyle, yeni sanayi devrimi olarak adlandırılan endüstri 4.0 ile birlikte akıllı üretim çağının başladığı görülmektedir. Williams, (2016)'a göre ise, endüstri 4.0 ile birlikte nesnelere interneti, siber fiziksel sistemler, üç boyutlu yazıcılar, artırılmış gerçeklik, sanal gerçeklik gibi teknolojilerin önemi artmaktadır.

Üretimde meydana yeni gelişmeler ve yeni teknoloji gereksinimlerinin özellikle mesleki eğitim veren kurumları etkileyeceği söylenebilir. Bu sebeple mesleki-teknik eğitim veren kurumların iş yaşamını analizleriyle sektörlerin nitelikli insan gücü ihtiyacına işlevsel olarak katkıda bulunmalarının önemli olacağı aşikardır. Durmuş ve Dağlı (2017), mesleki-teknik eğitim veren kurumların eğitim programlarını, politikalarını, mesleki becerilerini veya stratejilerini gözden geçirmelerinin veya revize etmelerinin başka önemli bir nokta olduğunu düşünmektedirler.

Meslek bilgileri ve seçimi: Türkiye’den ve dünyadan örnekler

Meslek seçiminde, uzmanlaşma, benlik algısı, yetenek, aile, cinsiyet, ilgi, arkadaş, psikoloji, sosyoekonomik düzey, değerler gibi birçok faktör etkilidir (Kuzgun, 2006). Meslek seçiminde birçok faktörün etkili olması ve gitgide uzmanlık gerektiren mesleklerin artması ve karmaşıklaşması nedeniyle öğrenciliğin ilk yıllarında verilen mesleki rehberlik hizmeti daha da önem kazanmaktadır (Kuzgun, 2006). Erken yaşlarda başlaması beklenen bu eğitime yönlendirme sürecinin, mesleki-teknik eğitime öğrenci seçimine önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Türkiye’de 4+4+4 eğitim sistemi ile yapılan değişiklikler ile mesleki eğitim veren ilk kurumlar, ortaokul seviyesinde “imam hatip ortaokulları”, lise seviyesinde ise “mesleki ve teknik anadolu liseleri”dir (Odabaşı, 2014). Bu anlamda, mesleki-teknik eğitime yönlendirmeye erken yaşta başlama ilkesine dönük bir karmaşa yaşanmakta, yönlendirme, özellikle teknik eğitime öğrenci seçme konusunda geç kalma ile sonuçlanmaktadır. MEB (2020)’in son yaptığı değişiklik ile mesleki ve teknik anadolu liselerinde 10. sınıfta yer alan dal seçimi 9. sınıfa çekilmiş ve önceki yıllara göre bir yıl öne alınmıştır. Bu sebeple ortaokul seviyesinde mesleki-teknik eğitime yönelik bilgilendirme eğitimi adına çok daha erken eğitimler verilmesi gerekmektedir.

Meslek tanıtımı hakkında, bilgilendirme ve rehberlik faaliyetlerinin daha erken yaşlardaki öğrencilere verilmesi, ara insan gücüne eleman seçimi, hazırlanması ve yetiştirilmesi konusunda önemli bir adımdır. Ortaokul son sınıf seviyesinde yer alan öğrencilerin meslek lisesine yönelik tercihleri aşamasında kararlı ve bilgili olmalarının bu sebeple önemli olacağı düşünülmekte fakat bu eğitime lise yıllarında başlama yaşının geç olacağına inanılmaktadır. Mesleki-teknik eğitime dönük hazır-bulunmuşluğun ortaokullu yıllarda ele alınması ve en azından bu dönemde mesleki-teknik eğitime dönük beceri ve eğilimlerin rehberlik hizmetleri ile belirlenmesi, meslek-teknik eğitimi öğrencilerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda şekillendirmek adına bir zorunluluk olarak görünmektedir. Bu nedenle yönlendirmeye, ortaokullu yıllarda, mesleki-teknik eğitimi tanıtıcı ve hazırlayıcı derslerle erken yaşlarda başlanması gerekmektedir.

Mesleki-teknik eğitim sisteminin kalitesinin artırılması açısından mesleğe yönlendirme, meslek hakkında bilgi verme veya mesleki rehberlik ve danışmanlık hizmeti verme, karşılaştırmalı eğitim kapsamında incelenmesi ve evrensel boyutta üzerinde durulması gereken bir konudur. Özellikle sanayileşmiş ve ileri düzeyde teknolojileri bulunan dolayısıyla da dünya pazarında üretimsel gücü olan gelişmiş ülkelerin mesleki rehberlik hizmetlerinin incelenmesi, ülkemizde verilen mesleki-teknik eğitim sisteminin kalitesi açısından katkı sağlayabilir.

Avrupa Birliği ülkelerinin mesleki-teknik eğitim sistemlerine önem verdikleri mesleki eğitimi geliştirme merkezleri kurarak, çeşitli politikalar geliştirdikleri ve araştırmalar yaptıklarını bildiren çalışmada Varsori (2004), AB ülkelerinde bu eğitimin mesleki yönlendirme açısından özel amaçlı kurumlarda incelendiğinin altını çizmektedir. Avrupa birliği ülkelerinde mesleki rehberlik kapsamında yaşam boyu sunulan kariyer danışmanlığı hizmeti ön plandadır ve birçok farklı kurum bünyesinde, bu hizmet verilmektedir (CEDEFOP, 2020).

Avrupa birliği ülkelerinde mesleki-teknik eğitime başlama yaşı 14-16 yaş aralığında ülkelere ve bünyelerinde bulundukları kurumlara göre değişmekte, Türkiye’de ise mesleki-teknik eğitim 13-14 yaş aralığında başlamaktadır (EURYDICE, 2020). Bu sebeple ortaokulun son döneminde bulunan öğrencilere seçecekleri mesleklere yönelik mesleki rehberlik hizmetleri verilmektedir (Yeşilyaprak, 2019). Fakat bu eğitimin niteliği tartışmalı ve araştırma konusudur.

Bu süreçte öğrencilerin hangi kriterlere göre seçim yaptıklarının incelenmesi önemlidir. 4+4+4 eğitim sistemi sonrası özellikle ortaokul seviyesinde yer alan öğrencilerin

mesleklere yönelik tercihlerinin, yönelimlerinin ve ilgilerinin araştırılması Türkiye’de mesleki-teknik eğitim sisteminin kalitesinin geliştirilmesi açısından fikir verebilir. Bu araştırmada da, ortaokulun son dönemindeki öğrencilerin mesleki-teknik eğitime yönelik algılarının incelenmesi amaçlanmıştır.

Bu araştırmanın amacına benzer araştırmalar incelendiğinde;

Can ve Taylı (2014) tarafından yapılan çalışmada, ortaokul öğrencilerinin kariyer gelişimleri incelenmiş, araştırma sonunda sınıf düzeyi, algılanan sosyoekonomik düzey, anne babanın eğitim düzeyi ve başarı yükseldikçe kariyer gelişim düzeyinin de yükseldiği bulunmuştur.

Hepkul (2016) tarafından yapılan çalışmada, öğrencilerin meslek lisesi tercihi süreci incelenmiş, yapılan görüşmeler sonrasında öğrencilerin çoğunluğunun kendilerini tanımadığı, ilgi alanlarını bilmediği, tercihlerin aileleri tarafından yönlendirildiği ve yeterli rehberlik hizmeti almadıkları sonuçlarına ulaşılmıştır.

Bozgeyikli, Bacanlı ve Doğan (2009) tarafından yapılan çalışmada, sekizinci sınıf öğrencilerinin mesleki karar verme yetkinliklerinin yordayıcılığı incelenmiş, araştırma sonunda kariyer gelişimi ve cinsiyetin meslek kararı verme öz yetkinlik algısının alt boyutlarını anlamlı bir biçimde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Gülmez (2014) tarafından yapılan çalışmada, Avrupa Birliği ülkelerinde mesleki yönlendirme incelenmiş ve genellikle lise düzeyinde mesleki yönlendirmenin yapıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Hamamcı, Bacanlı ve Doğan (2013) tarafından yapılan çalışmada, ortaokul, ortaöğretim ve üniversite öğrencilerinin mesleki ve eğitsel kararlarını etkileyen faktörler incelenmiş, araştırma sonucunda öğrencilerin kendi kararlarına güvendikleri ve kararlarını etkileyen faktörlerin baba, anne, kitap, dergi ve öğretmen olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Demir (2017) tarafından yapılan çalışmada, ortaokul sekizinci sınıf öğrencilerinin mesleki teknik anadolu lisesi algısı incelenmiştir. Araştırma sonucunda, öğrencilerin algılarının akraba, mezun durumu, mesleki eğitim ve alanları hakkında bilgi düzeylerine göre ve mesleki ve teknik anadolu lisesi tercih durumlarının cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Bu çalışmalar ışığında, ortaokul seviyesi son aşamada öğrenim gören öğrencilerin mesleki-teknik eğitim algılarının incelenmesinin önemli olacağı düşünülmektedir. Bahsedilen durum analizi bağlamında bu araştırmada aşağıdaki soruya yanıt bulunmaya çalışılmıştır:

- Ortaokul son sınıf öğrencilerinin mesleki-teknik eğitim ile ilgili düşünceleri nelerdir?

Amaç

Bu araştırmanın amacı, ortaokul son sınıfta bulunan öğrencilerin mesleki-teknik eğitim algılarını belirlemek ve sonuçlarını günümüz açısından değerlendirmektir.

Metodoloji

Araştırma Modeli

Bu araştırmada, öğrencilerin algılarının gerçekçi bir biçimde ortaya çıkarılabilmesi için nitel araştırma yöntemlerinden yararlanılmaya çalışılmıştır. Araştırma kapsamında geliştirilen yarı yapılandırılmış veri toplama aracında, kategorik, çoktan seçmeli ve açık uçlu sorular bulunmaktadır. Bu sebeple, araştırmada özellikle araştırmanın amacına uygun olarak, öğrencilerin görüşlerinin açık bir biçimde alınmasının hedeflendiği söylenebilir. Araştırma kapsamında geliştirilen araç ile maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi kullanılarak, olabildiğince farklı sosyoekonomik düzeye sahip öğrencilere uygulanmış ve elde edilen veriler betimsel analiz ve içerik analizi (Yıldırım ve Şimşek, 2011) yapılarak incelenmiştir. Veri toplama aracı, belirlenen okullardaki ortaokul son sınıf öğrencilerine gönüllülük esasına göre uygulanmıştır. Daha sonra araştırmacılar tarafından veriler titizlikle incelenmiş ve her bir maddeye verilen cevaplar bütünleştirilmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda kategorik, çoktan seçmeli ve açık uçlu soruların cevapları detaylı bir biçimde incelenmiştir. Açık uçlu soruların cevapları içinde öğrenciler tarafından tekrar edilen ifadelerin frekansı ve yüzdesi bulunmuştur. Yüzdeler incelediğinde, genellikle ilk 4-6 kategoride yığılma olduğu görülmüş, geriye kalan tüm düşüncelerin % 10'unun altında anıldığı anlaşılmıştır. Durum böyle olunca, verileri sadeleştirmek ve daha düzenli hale getirmek adına, bulgulama işlemi, birden fazla anılan kategoriler için öncelik sırasıyla, diğer kategoriler için, öğrenci cümelerinden seçilen alıntılar ("... ") ile ifade edilmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu 2011-2012 eğitim öğretim yılında Tokat ili Merkez ilçede bulunan sekizinci sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır.

Tablo1. Çalışma Grubu

Okullar	Öğrenci Sayıları	Sosyo Ekonomik Düzey
Bedestenlioğlu İ.Ö.O.	43	Düşük
İbni Sina İ.Ö.O.	39	
100. Yıl Zeki Sıtkı Lütfi Akbay İ.Ö.O.	38	
Gülbahar Hatun İ.Ö.O.	70	
TOPLAM	190	
Halil Rifat Paşa İ.Ö.O.	115	Orta
Fatih İ.Ö.O.	117	
TOPLAM	232	
Yeşilirmak İ.Ö.O.	43	İyi
Cumhuriyet İ.Ö.O.	57	
TOBB İ.Ö.O.	119	
TOPLAM	219	
Vakıfbank Namık Kemal İ.Ö.O.	45	Yüksek
Gaziosmanpaşa İ.Ö.O.	160	
TOPLAM	205	
GENEL TOPLAM	846	

Tablo 1 incelendiğinde, çalışma grubu farklı okullardaki farklı sosyo ekonomik düzeye sahip 846 öğrenciden oluşmaktadır. Bu okulların seçilmesindeki kriter, milli eğitim müdürlüğü önerileri doğrultusunda belirlenmiştir. Farklı okulların seçilmesindeki temel amaç ise öğrencilerin sosyokültürel ve sosyoekonomik yapılarının mesleki tercihlerine veya lise seçimlerine etki edebilir olduğu düşünüldüğüdür.

Geçerleme Çalışmaları

Veri toplama aracı hazırlanırken ilk etapta ilgili literatür taranmış ve iç geçerliliği için küçük bir gruba uygulanmıştır. Pilot uygulama sonrası öğrencilerin maddelere genelde anlamlı cevaplar verdikleri görülmüştür. Görüş ve önerilere göre maddelerin istenileni ifade edip etmediğinin tespiti için pilot uygulama sonrası tekrar revize edilmiş ve son hali verilmiştir. Daha sonra eğitim bilimleri alanında uzman 6 uzmandan görüş alınmış ve kapsam geçerliği sağlanmıştır. Uzman görüşü sonunda araçtaki madde sayısı 18'den 12'ye düşürülmüş ve araç son halini almış, öğrencilere uygulanmıştır. Sonraki aşamada araç, bütün öğrencilere uygulanmış, boş veya yarım doldurulmuş olan veri toplama araçları güvenilirliğin düşmemesi için çalışmadan çıkarılmıştır.

Verilerin Analizi

Çalışma grubunda yer alan her bir okulda ortaokul son sınıfta okuyan öğrencilere veri toplama aracı yüz yüze olarak, çeşitli tarihlerde uygulanmıştır. Uygulama sürecinde gerekli açıklamalar yine araştırmacılar tarafından yapılmıştır. Uygulama bir ders saati sürmüştür. Elde edilen veriler, öncelikle ham veri şeklinde bilgisayara aktarılmıştır. Daha sonra bütün okulların verileri tek bir dosya altında birleştirilip verilerin betimsel analizleri (yüzde, frekans vb) yapılmıştır. Son olarak bu verilerin anlamlı bilimsel bilgilere dönüştürülmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda bilgilerin incelenmesi, kategorize edilmesi ve her bir maddenin analizi yapılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Çalışmada kategorileri oluşturma esnası dışında yüzde ve frekanslardan yararlanılmamış, bulgulara “öncelikli kavramsal yorumlamalar” ile oluşturulmuş ve bulgulamada frekans ve yüzdeler kullanılmamıştır.

Bulgular

Aşağıda, araştırma bulguları, öğrencilerin düşüncelerinden ortaya çıkan kategoriler temel alınarak başlıklar halinde sunulmaktadır:

Öğrencilerin gitmek istedikleri lise türleri

Tablo 2. Öğrencilerin gitmek istedikleri lise türü

<ul style="list-style-type: none"> • Sağlık Meslek Lisesi • Anadolu Lisesi • Fen Lisesi • Kız Meslek Lisesi • Öğretmen Lisesi • Diğer

Öğrencilerin gitmek istedikleri lise türü ile ilgili veriler Tablo 2’de gösterilmiştir. Tablo 2 incelendiğinde öğrencilerin en çok gitmek istedikleri lise türü olarak Sağlık Meslek Lisesi öne çıkmaktadır. Bunu sırasıyla Anadolu, Fen, Kız Meslek ve Öğretmen lisesi takip etmektedir. Öğrenciler diğer seçeneğinde, diğer lise türlerini örneklemiştir.

Öğrencilerin en çok gitmek istedikleri liseler

Tablo 3. Öğrencilerin en çok gitmek istedikleri liseler

<ul style="list-style-type: none">• Sağlık Meslek Lisesi• Anadolu Lisesi• Polis Meslek Lisesi• Kız Meslek Lisesi• Öğretmen Lisesi• Diğer

Öğrencilerin en çok gitmek istedikleri liseler Tablo 3’te gösterilmiştir. Tablo 3 incelendiğinde, öğrencilerin en çok gitmek istedikleri lise olarak ilk sırada Sağlık Meslek Lisesinin olduğu görülmektedir. Öğrencilerin en çok tercih ettikleri ikinci lise ise Anadolu lisesidir. Diğer seçeneğinde diğer lise türleri anılmaktadır.

Öğrencilerin mesleki teknik eğitim kavramına yükledikleri anlamlar

Tablo 4. Öğrencilerin meslek-teknik eğitim kavramına yönelik düşünceleri

<ul style="list-style-type: none">• Aklıma her hangi bir şey gelmiyor• Mesleki eğitim veren okul• Meslek sahibi olmak için alınan eğitim• Meslek sahibi olma• Mesleğe hazırlık• Diğer
--

Öğrencilerin meslek-teknik eğitim kavramına yönelik düşünceleri Tablo 4’te gösterilmiştir. Öğrencilerin büyük kısmı için meslek lisesi bir çağrışım yapmamıştır ve bu sonuç üzerinde ciddi olarak düşünülmesi gereken bir bulgudur. Bu veri okullardaki mesleki rehberliğin çocukların algılarına nasıl yansıdığına göstergesi olarak kabul edilebilir. Diğer anlamlandırmalarda, meslek lisesi kavramına “okul”, “eğitim”, “meslek edinme”, “mesleğe hazırlanma”, “sanayide gidip çalışma” gibi anlamlar yüklenmiştir. Öğrenciler mesleki-teknik eğitimi, “meslek sahibi yapan lise” diye düşünürken, buna ek olarak "bir tür özel eğitim", “garantili iş", "mesleki eğitim veren okul" gibi tanımlara da yer vermişlerdir. Bir öğrenci “özgür olmadan meslek seçmek” ifadesini kullanmıştır ve düşündürücüdür. Bu ifadelerden öğrencilerin bir kısmının meslek ile iş kavramını karıştırdıkları söylenebilir.

İlginç olan ortak bir ifade ise (8 öğrenci) “sadece ilkokul, lise okuduktan sonra direkt meslek hayatına atılma” ifadesidir. Bu ifade düşündürücü bulunmuştur. Çocuklar ortaokulu “ilkokulun bir parçası” gibi, alınan eğitimi ise okul tamamlandığında “işe atılmak” olarak algılamaktadırlar. İşsizlik oranlarının çığ gibi büyüdüğü günümüzde çocukların yaklaşımlarının çok iyi niyetli olduğu söylenebilir. Bir öğrencinin “kolay eğitim veren okul” ifadesi ilginçtir. Bu durumda öğrencilerin meslek lisesini diğer liselerden daha basit algıladıkları düşünülebilir. Bir öğrenci meslek lisesini “düşük seviyeli öğrencilerin aldığı okul” olarak tanımlamıştır. Bu ifade de üzücüdür. Bir öğrenci mesleki-teknik eğitimi “Türkiye’yi korumak” olarak ifade etmiştir. Eğer öğrenci ülkeyi kalkındırarak bunu yapmayı kastediyorsa, ifadenin heyecan verici olduğu söylenebilir.

Öğrenciler mesleki-teknik eğitimle ilgi bazı kavram yanılgılarına da sahiptirler: Bir öğrenci “doktorluk, çünkü sayısal bitirince girebilirim” demiştir. Bazı öğrenciler, “ben hayvanları sevdiğimden veteriner olmak istiyorum”, “ben sporcuyum antrenör olmak

istiyorum”, “insanın belli bir mesleği olur, mesleğimin öğretmenlik olmasını isterim”, “öğretmenlik geliyor aklıma”, polisliği anladım, çok seviyorum” diyerek aslında meslek edinmeyle ilgili temennilerini dile getirmişlerdir. Öğrencilerin mesleki-teknik eğitimi doğru anlamlandırdıkları düşünülemez.

Öğrencilerin meslek lisesi dendiğinde akıllarına öncelikle gelen lise

Tablo 5. Öğrencilerin meslek lisesi dendiğinde akıllarına öncelikle gelen lise

<ul style="list-style-type: none"> • Sağlık Meslek Lisesi • Endüstri Meslek Lisesi • Kız Meslek Lisesi • Ticaret Meslek Lisesi • Polis Meslek Lisesi • Diğer
--

Öğrencilerin meslek lisesi denildiğinde akıllarına ilk gelen lise Tablo 5’te gösterilmiştir. Tablo 5 incelendiğinde, öğrencilerin meslek lisesi dendiğinde akıllarına öncelikle gelen ilk lise “Sağlık Meslek Lisesidir”. Bunu sırasıyla “Endüstri Meslek Lisesi”, “Kız Meslek Lisesi”, “Ticaret Meslek Lisesi” ve “Polis Meslek Lisesi” takip etmektedir. Diğer seçeneğinde diğer lise türleri anılmaktadır.

Öğrencilerin meslek lisesi olduğunu düşündüğü seçenekler

Tablo 6. Öğrencilerin meslek lisesi olduğunu düşündüğü liseler

<ul style="list-style-type: none"> • Endüstri Meslek Lisesi • Sağlık Meslek Lisesi • Ticaret Meslek Lisesi • Kız Meslek Lisesi • Turizm Meslek Lisesi
--

Öğrencilerin meslek lisesi olduğunu düşündüğü liseler Tablo 6’da gösterilmiştir. Tablo 6 incelendiğinde, öğrenciler verilen meslek liseleri seçeneklerinden en çok “Endüstri Meslek Lisesi” seçeneğini seçmişlerdir. Daha sonra ise sırasıyla “Sağlık Meslek Lisesi”, “Ticaret Meslek Lisesi”, “Kız Meslek Lisesi” ve “Turizm Meslek Lisesi” seçeneklerini tercih etmişlerdir. Öğrencilerin düşünceleri doğru görünmektedir.

Öğrencileri lise seçim aşamasında etkileyen faktörler

Tablo 7. Öğrencileri lise seçim aşamasında etkileyen faktörler

<ul style="list-style-type: none"> • Aile • Öğretmen • Arkadaş • Başkası
--

Öğrencileri lise seçim aşamasında etkileyen faktörler Tablo 7’de gösterilmiştir. Tablo 7 incelendiğinde, öğrencileri lise seçim aşamasında etkileyen ilk seçenek “aile” seçeneğidir. Daha sonra bunu sırasıyla öğretmen, arkadaş ve başkası seçenekleri izlemektedir.

Öğrencileri lise seçim aşamasında etkilemeyen faktörler

Tablo 8. Öğrencileri lise seçim aşamasında etkilemeyen faktörler

<ul style="list-style-type: none">• Arkadaş• Öğretmen• Başka• Aile

Öğrencileri lise seçim aşamasında etkilemeyen faktörler Tablo 8’de gösterilmiştir. Tablo 8 incelendiğinde öğrencileri lise seçim aşamasında etkilemeyen ilk seçenek “arkadaş” seçeneğidir. Daha sonra bunu sırasıyla “öğretmen”, “başka” ve “aile” seçenekleri izlemektedir. Öğrencilerin arkadaşları tarafından iyi rehberlik alamayacakları ya da onlara güvenmedikleri düşünülebilir.

Öğrencileri lise seçim aşamasında etkileyen faktörler: Öğretmen, Arkadaş, Aile

Tablo 9. Öğrencileri lise seçim aşamasında etkileyen faktörler: Öğretmen, Arkadaş, Aile

<ul style="list-style-type: none">• Hedef lise için bilgilendirme yapma• Daha güzel secimlere yönlendirme yapma	Öğretmen
<ul style="list-style-type: none">• Aynı okulu seçme• Lise hakkında yorum yapma	Arkadaş
<ul style="list-style-type: none">• Lise hakkında yönlendirme yapma• Güzel bir liseye gitmeyi isteme• Diğer	Aile

Öğrencileri lise seçim aşamasında öğretmen, arkadaş ve aile faktörleri açısından etkileme sebepleri ile ilgili elde edilen cevaplar Tablo 9’da gösterilmiştir. Öğretmen değişkeni açısından öğrencilerden biri “hedef lise için bilgilendirme yapma” diye düşünürken, bir diğeri “daha güzel seçimlere yönlendirme yaparak” şeklinde düşünülmektedir. Arkadaş değişkeni açısından öğrencilerden biri “aynı okulu seçme açısından” diye düşünürken, bir diğeri “lise hakkında yorum yapma” şeklinde düşünülmektedir. Aile değişkeni açısından öğrencilerden biri “lise hakkında yönlendirme yaparak” diye düşünürken, bir diğeri ise “Güzel bir liseye gitmemi isteyerek” şeklinde düşünülmektedir. Öğrencilerin arkadaşlarıyla aynı lisede buluşmayı istedikleri, seçimlerinde ailelerinin kararların öne çıkacağı, en iyi seçimi ise öğretmenleriyle yapabileceklerini düşündükleri söylenebilir.

Öğrencilerin sahip olmak istedikleri meslek

Tablo 10. Öğrencilerin sahip olmak istedikleri meslek

<ul style="list-style-type: none">• Öğretmenlik• Doktorluk• Polislik• Hemşirelik• Mühendislik• Diğer

Öğrencilerin sahip olmak istedikleri meslekler Tablo 10’da gösterilmiştir. Tablo 10 incelendiğinde, öğrencilerin sahip olmak istedikleri meslekler arasında ilk sırada

öğretmenlik mesleği yer almaktadır. Bunu sırasıyla doktorluk, polislik, hemşirelik ve mühendislik meslekleri izlemektedir. Diğer ifadesi kategorisinde yer alan meslekler incelendiğinde öğrencilerin her işi meslek olarak algıladıkları görülmektedir.

Öğrencilerin mesleki rehberlik hizmetleri deneyimi

Tablo 11. Öğrencilerin mesleki rehberlik hizmetleri deneyimi

<ul style="list-style-type: none"> • Mesleki rehberlik hizmeti almadım. • Mesleki rehberlik hizmeti aldım.
--

Öğrencilerin mesleki rehberlik hizmetlerine yönelik deneyimleri Tablo 11’de gösterilmiştir. Tablo 11 incelendiğinde, öğrencilerin büyük çoğunluğu “mesleki rehberlik hizmeti almadım” seçeneğini belirtmişlerdir. Az bir kısmı ise “mesleki rehberlik hizmeti aldım” seçeneğini belirtmişlerdir. Bu araştırmanın en çarpıcı sonuçlarından biri olarak kabul edebileceğimiz öğrencilerin “mesleki rehberlik almadım” ifadesi, gerçekten üzerinde ciddi olarak düşünülmesi gereken bir probleme işaret etmektedir.

Öğrencilerin sahip olmayı düşündükleri mesleğe uygun bir lise tercihleri

Tablo 12. Öğrencilerin sahip olmayı düşündükleri mesleğe uygun bir lise tercihleri

<ul style="list-style-type: none"> • Evet sahip olmak istediğim mesleğe uygun bir liseye gitmek isterim • Hayır sahip olmak istediğim mesleğe uygun bir liseye gitmek istemem

Öğrencilerin lise tercihlerine yönelik düşünceleri Tablo 12’de gösterilmiştir. Tablo 12 incelendiğinde, öğrencilerin büyük çoğunluğu “Evet sahip olmak istediğim mesleğe uygun bir liseye gitmek isterim” seçeneğini belirtmişlerdir. Öğrencilerin çok az bir kısmı ise “Hayır sahip olmak istediğim mesleğe uygun bir liseye gitmek istemem” seçeneğini seçmiştir. Buradan öğrencilerin küçük kısmının bilinçli düşüncelere sahip olmadıkları düşünülebilir. Bu bulgu yukarıdaki veri ile birlikte düşünüldüğünde ise öğrencilere mesleki rehberlik eğitimi verildiğinde doğru kararlar alabilecekleri söylenebilir.

Meslek seçiminde etkili olan faktörler

Tablo 13. Meslek seçiminde etkili olan faktörler

<ul style="list-style-type: none"> • Başarı • Saygınlık • Alacağım Maaş • Diğer

Öğrencileri meslek seçimine yönelik etkileyen faktörler Tablo 13’de gösterilmiştir. Tablo 13 incelendiğinde, öğrencileri meslek seçiminde etkileyen en önemli etmen “başarı” değişkenidir. Bunu sırasıyla “saygınlık” ve “alacağım maaş” seçenekleri izlemektedir. Öğrencilerin sağlıklı düşünceler içinde oldukları söylenebilir.

Öğrencilerin mesleği ilk kez düşündükleri öğretim kademesi

Tablo 14. Öğrencilerin mesleği ilk kez düşündükleri öğretim kademesi

<ul style="list-style-type: none">• Bu sınıflar• İlkokul• 7. sınıfta• 6. sınıfta• Okul öncesinde• Diğer
--

Öğrencileri mesleği ilk kez düşündükleri öğretim kademesi Tablo 14’de gösterilmiştir. Tablo 14 incelendiğinde, öğrencilerin mesleği ilk kez düşündükleri kademe ortaokul son sınıfıdır. Bunu sırasıyla ilkokul, 7. sınıf, 6. sınıf ve okul öncesi seçenekleri izlemektedir. Buradan öğrencilerin meslek seçme eğilimlerinin geç yaşlarda ortaya çıktığı söylenebilir.

Tartışma ve Sonuç

Çalışmanın bulguları sırasıyla incelendiğinde, öğrencilerin en çok gitmek istedikleri lise türü Sağlık Meslek Lisesidir. Daha sonra ise sırasıyla öğrenciler Anadolu, Fen, Kız Meslek ve Öğretmen lisesini gitmek istedikleri lise türü olarak belirtmişlerdir. Sağlık meslek lisesinin ilk olarak tercih edilmesinin nedeni kolay iş imkanı sağlaması ve öğrencilere yükseköğretime geçişte ek puan sağlaması olabilir. Bu sebeple öğrencilerin özellikle kolay iş imkanı sağlaması nedeniyle ilk sırada bu liseyi belirttikleri söylenebilir.

Öğrencilerin gitmek istedikleri lise türlerini mesleki eğitim, genel eğitim, akademik eğitim kavramları ile kodlamak yerine lise adları ile betimlemeleri, lise türleri hakkında yeterince bilgi sahibi olmadıklarını göstermektedir. Bu sebeple öğrencilerin mesleki eğitim ve genel eğitim hakkında bilgilendirilmesinin önemli olacağı düşünülmektedir. Benzer şekilde öğrencilerin en çok gitmek istedikleri lise olarak ilk sırada Sağlık Meslek Lisesinin olduğu görülmektedir. Öğrencilerin en çok tercih ettikleri ikinci lise ise Anadolu lisesidir. Bunun nedeni Anadolu liselerini bölgede en kaliteli ve yüksek puanla öğrencilerin gittiği okul olarak algılanması olabilir.

Öğrencilerin mesleki-teknik eğitim dendiğinde akıllarına herhangi bir kavram gelmemektedir. Bu da öğrencilerin bir kısmının bu kavrama yönelik bilgi birikiminin olmadığını göstermektedir. Öğrencilerin bir kısmı ise genelde meslek sahibi olma ve mesleki eğitim kavramları şeklinde düşüncelerini belirtmişlerdir. Bazı öğrencilerin meslek lisesi kavramına yönelik tutarlı ve doğru bilgi birikimlerinin olduğu cevaplar incelendiğinde görülmektedir. Fakat sonuçlar öğrencilerin kavram yanılgıları içinde de olduklarını göstermiştir. Bununla birlikte mesleki teknik eğitimi zeka potansiyeli olmayan insanların gittikleri okul olarak algılamaları ilginçtir. Yine bu eğitim türününü kolay bir eğitim türü ya da is garantisi olarak algılamaları da düşündürücüdür. Ayrıca bazı kavramlar incelendiğinde öğrencilerin meslek ile iş kavramını karıştırdıkları görülmektedir.

Öğrencilerin meslek lisesi denildiğinde akıllarına ilk gelen lise ise yine önceki bulgulara paralel şekilde Sağlık Meslek lisesidir. Bu sonucu sırasıyla "Endüstri Meslek Lisesi", "Kız Meslek Lisesi", "Ticaret Meslek Lisesi" izlemektedir. Bu da öğrencilerin büyük çoğunluğunun var olan meslek liselerini doğru kategorize ettiğini kanıtlamaktadır. Yine benzer şekilde öğrenciler verilen meslek liseleri seçeneklerinden en çok "Endüstri Meslek Lisesi" seçeneğini seçmişlerdir. Daha sonra ise sırasıyla "Sağlık Meslek Lisesi", "Ticaret Meslek Lisesi", "Kız Meslek Lisesi" ve "Turizm Meslek Lisesi" seçeneklerini tercih etmişlerdir. Öğrencilerin ilk sıralarda meslek liselerini tercih etmeleri, öğrencilerin liseler

içinden meslek liselerini doğru bir biçimde seçtiğini ve algıladığını kanıtlamaktadır.

Araştırmadan elde edilen bir bulgulara göre, öğrencilerin lise seçimlerini etkileyen faktörler incelendiğinde ilk sırada aile yer almaktadır. Bu da meslek seçiminde ailenin rolünü ortaya çıkarmaktadır. Bu sebeple ileride yapılacak mesleki rehberlik veya mesleki eğitim ile ilgili bilgilendirmelerde ailenin de bu sürece katılmasının önemli olacağı düşünülmektedir. Can ve Taylı (2014) tarafından yapılan çalışmada ailenin kariyer gelişim düzeyine etki ettiği, Hepkul (2016) tarafından yapılan çalışmada ise meslek lisesi tercih sürecinde yine ailenin etkili olduğu sonuçları, ailenin benzer şekilde bireylerin mesleki tercihlerinde bu çalışmaya paralel olarak önemli olduğunu göstermektedir.

Öğrencilerin lise seçimlerini etkileyen diğer faktörler sırasıyla öğretmen, arkadaş ve başkası seçenekleridir. Öğretmenlerin öğrencilere lise seçimine yönelik hedef lise için, bilgilendirme yapmaları ve daha güzel seçimlere yönlendirme yapmaları gibi etkilenme sebepleri, öğretmenlerin mesleki seçim sürecinde önemini göstermektedir. Bu bağlamda öğretmenlerin mesleklere yönelik bilgilendirici yaklaşımlarının önemli olduğu söylenebilir. Hamamcı, Bacanlı ve Doğan (2013) tarafından yapılan çalışmada bu araştırmaya benzer şekilde öğretmenlerin öğrencilerin mesleki ve eğitsel kararlarına etki ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

Arkadaş değişkeni açısından lise seçimine yönelik, aynı okulu seçme isteği ve lise hakkında yorum yapma gibi etkilenme sebepleri, arkadaş faktörünün mesleki seçim sürecinde önemini göstermektedir. Yıllardan beri aynı sınıfta ve aynı okulda bulunan arkadaş grupları, ileride ortaöğretim seviyesinde de birlikte olmak isteyebilirler. Ayrıca arkadaş gruplarında doğal olarak sürekli iletişimin olması sebebiyle öğrencilerin birbirlerinden etkilenmeleri son derece doğal bir durumdur.

Araştırmadan elde edilen bulguya göre öğrencilerin en çok sahip olmak istedikleri meslek öğretmenlik mesleğidir. Bunu sırasıyla doktorluk, polislik, hemşirelik ve mühendislik meslekleri izlemektedir. Öğrencilerin akademik mesleklerle teknik meslekleri birbirinden ayıramadıkları düşünülebilir.

Araştırmadan elde edilen başka bir bulguya göre, öğrencilerin büyük çoğunluğu mesleki rehberlik hizmetleri almadıklarını belirtirken, çok az bir kısmı mesleki rehberlik hizmeti aldıklarını belirtmiştir. Yine öğrencilerin büyük çoğunluğu sahip olmak istedikleri mesleğe yönelik bir liseye gitmek istediklerini belirtmişlerdir. Öğrencilerin meslek seçiminde etkileyen en önemli faktörün “sınav başarısı” olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunun nedeni olarak sıralamaya dayalı olarak yapılan sınav ve okulların kontenjanı gösterilebilir. Çünkü daha yüksek bir puan alan öğrenci daha farklı veya yüksek puanlı bir lise türüne yerleşebilir. Diğer önemli faktörler ise sırasıyla saygınlık ve alınacak maaş seçenekleridir.

Araştırmadan elde edilen önemli bir bulguya göre, öğrencilerin mesleği ilk kez düşündükleri kademe ortaokul son yıl, daha sonra ise ilkokul, 7. sınıf, 6. sınıf ve okul öncesi dönemdir. Bu sebeple öğrencilerin mesleki açıdan bilgilendirilmeleri ve rehberlik eğitimini ortaokul seviyesinde almalarının önemli olacağı düşünülmektedir. Bu araştırmadan elde edilen bu son bulguya göre, özellikle ortaokul seviyesinde sistematik bir bilgilendirmenin yapılmasının mesleki eğitime yönlendirmede etkili olacağı anlaşılmaktadır.

Gentry, Peters & Mann, (2007) 'e göre lise öğrencileri, mesleki eğitim veren öğretmenlerini akademik eğitim veren öğretmenlerinden daha nitelikli bulmaktadırlar ve nitelikli olmama konusunda öğretmenlerini çok net ve keskin şekilde eleştirmektedirler. Bu araştırmanın hiç bir satırında öğretmen yeterliği ya da yetersizliği hakkında öğrenciler bir yorumda bulunmamışlardır ve bu araştırma ile Gentry, Peters & Mann, (2007)'in araştırma sonuçlarının başlangıçta bir ilişkisi olmadığı düşünülebilir. Fakat, öğrencilerin

meslek seçiminde öğretmenlerine arkadaşları ve ailelerine göre daha çok güvendikleri sonucu, dolaylı olarak bu araştırma ile ilişkilendirilebilir. Türk öğrencilerin büyüklerine saygı duyma ve onlara güvenme noktasında kültürel normlarla hareket ettikleri görülmektedir. Oldukça masum ve hoşgörülüdürler. Bu durum, derinlikli düşünüldüğünde, öğrencilerin bilinçli olmamaları ya da yaşadıkları kültürün geleneksel normlarının baskısı altında kaldıklarını ve bu nedenle öğretmenlerini eleştirmediklerini de düşündürülebilir. Oysaki çağdaş toplumlarda eleştirmek öz denetimin için kaçınılmaz kabul edilmektedir. Çocukların gözünde öğretmenlerin güven duyulan varlıklar olması ise, öğretmenlik mesleğinin toplum arasında eriyen prestiji düşünüldüğünde sevindiricidir.

Özer & Suna (2019) değerlendirmelerinde, Milli Eğitim Bakanlığının 2023 vizyonu perspektifiyle, mesleki teknik eğitiminin sorunlarının çözümünde gelecekte umutlu olduklarını dile getirmektedirler. Bu araştırmanın sonuçları da, bu umuda çok fazla ihtiyaç olduğu yönündedir. Bu sebeple mesleki teknik eğitime yönelik stratejilerin ve politikaların bilimsel bir düzlemde ele alınmasının ve proaktif çözümler üretilmesinin önemli olacağı düşünülmektedir.

Öneriler

*Çocuklara, ailelerine mesleki teknik eğitimle ilgili mesleki rehberlik yapılmalı ve bilinçlendirilmeli, mesleki teknik eğitimin ülke kalkınmasındaki önemi anlatılmalıdır.

*Öğretmenlerin mesleki rehberlik konusunda öğrencilere daha fazla zaman ayırmaları sağlanmalıdır.

*Öğrencilere meslekler konusunda ayrıntılı bir eğitim verilmeli ve mesleklerin prestijli ya da iyi ücret getirme yönü değil, ülke kalkınmasındaki rolü ve kendi özbenliklerine uygunluğu öğretilmelidir.

*Erken yaşlardan itibaren EBA üzerinden mesleki rehberlik eğitimleri yapılmalıdır.

Araştırmanın Sınırlılıkları ve Gelecek Araştırmalar

Bu araştırmanın temel sınırlılığı ortaokul son sınıf öğrencileriyle çalışılmasıdır. Ortaokul dönemindeki tüm sınıflar ile çalışılabilir ve daha geniş bir perspektifi izleme şansı yakalanabilir. Bununla birlikte mesleki-teknik eğitime devam eden öğrencilerin mesleki-teknik eğitime ilişkin değerlendirmeleri de araştırılabilir.

Yazar Katkıları

Çalışmanın birinci yazarı, çalışmanın bir bölümünü de yansıtan yüksek lisans tezinin yazarı, ikinci yazarı ise tez danışmanıdır.

Yayın Etiği

Araştırma ve Yayın Etiği'ne uyuldu

Finasman

Çalışmada her hangi bir kurumdan finansal destek sağlanmamıştır.

Teşekkür

Yazarlar uzman desteği sağlayan bilim insanları ve düşüncelerini paylaşan ortaokul öğrencilerine teşekkür ederler.

ORCID

Mehmet Karakaş <http://orcid.org/0000-0002-1127-1135>

Ergin Erginer <https://orcid.org/0000-0002-7590-4755>

Kaynakça

- Adem, M. (1980). Eğitimin kalkınmadaki yeri ve önemi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 13 (1), 1-16.
- Alkan, C., Doğan, H.ve Sezgin, İ. (1998). *Mesleki-teknik eğitimin esasları: kavramlar, gelişmeler, uygulamalar, yönelmeler*. Ankara: Alkım Yayınları.
- Bozgeyikli, H., Bacanlı, F. ve Doğan, H. (2009) İlköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin mesleki karar verme yetkinliklerinin yordayıcılarının incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(), 111-124.
- Can, A. ve Taylı, A. (2014). Ortaokul öğrencilerinin kariyer gelişimlerinin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(2), 321-346.
- Eurydice (2020). The Structure of the European Education Systems 2020/21. https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/structure-european-education-systems-202021-schematic-diagrams_en adresinden 12.10.2020 erişildi.
- CEDEFOP (2020) *Investing in career guidance*. <https://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/2227> adresinden 15.10.2020 erişildi.
- Demir, Ü. (2017). Perception of vocational and technical high school:a research on the secondary school 8th grade students .(Mesleki ve teknik anadolu lisesi algısı: ortaokul 8. Sınıf öğrencileri üzerine bir araştırma). *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 13(2), 316-242.
- Doğan, H. (1969). Endüstriyel kalkınma ve eğitim. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 2 (1), 39-44.
- Durmuş, A. ve Dağlı, A. (2017). Integration of Vocational Schools to Industry 4.0 by Updating Curriculum and Programs. *International Journal of Multidisciplinary Studies and Innovative Technologies*. This is an extended version of a conference paper (ISMSIT2017).
- Ergün, M. (2011). *Eğitim ve kalkınma*. 3.Sosyal Bilimler Sempozyumu. "Bölgesel Kalkınmada Eğitimin Rolü" . Diyarbakır: Dicle Üniversitesi Sosyal Araştırmalar Merkezi, 5-12.
- Gentry, M., Peters, S. J., & Mann, R. L. (2007). Differences between general and talented students' perceptions of their career and technical education experiences compared to their traditional high school experiences. *Journal of Advanced Academics*, 18(3), 372-401.

- Gülmez, I. (2014). Avrupa Birliği ülkelerinde mesleki yönlendirmelerin incelenmesi. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*, 5(9), 93-129.
- Hamamcı, Z., Bacanlı, F. ve Doğan, H. (2013). İlköğretim ortaöğretim ve üniversite öğrencilerinin mesleki ve eğitsel kararlarını etkileyen faktörlerin incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(44), 284-299.
- Hepkul, A. (2016). Meslek lisesi tercihi sürecinin keşifsel olarak incelenmesi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(2), 41-52.
- Karakaş, M. (2012). İlköğretim öğrencilerinin mesleki ve teknik eğitim algıları, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Tokat: Gaziosmanpaşa Üniversitesi.
- Kuzgun, Y. (2006). *Meslek rehberliği ve danışmanlığına giriş (3. Basım)*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Marr, B. (2018). What is Industry 4.0? Here's A Super Easy Explanation for Anyone. <https://www.forbes.com/sites/bernardmarr/2018/09/02/what-is-industry-4-0-heres-a-super-easy-explanation-for-anyone/?sh=2f000f389788>
- Milli Eğitim Bakanlığı (2012). 12 yıl zorunlu eğitim sorular-cevaplar. http://www.meb.gov.tr/duyurular/duyurular2012/12Yil_Soru_Cevaplar.pdf adresinden 16.10.2020 erişildi.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2020). *Millî eğitim bakanlığı ortaöğretim kurumları yönetmeliğinde değişiklik yapılmasına dair yönetmelik*. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/09/20200902-3.htm> adresinden 05.10.2020 erişildi.
- Odabaşı, B. (2014). Türk eğitim sisteminde yeni kanun (4+4+4) değişikliği üzerine düşünceler. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 43(2),103-124.
- Özer, M., & Suna, H. E. (2019). Future of vocational and technical education in Turkey: Solid steps taken after Education Vision 2023. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*, 10(20), 166-192.
- Varsori, A. (2004). Vocational education and training in european social policy from its origins to cedefop. *European Journal*, 32, 63-76.
- Yeşilyaprak, B. (2019). Türkiye’de mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığı hizmetleri: güncel durum ve öngörüler, *Kariyer Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 2(2), 73-102.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yörük, S., Dikici A.ve Uysal A. (2002). Bilgi toplumu ve Türkiye’de mesleki eğitim. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(2), 299-312.
- Williams, Z. D. (2016). *Industrial technology trends: Industry 4.0 related patents have grown by 12x in 5 years*. <https://iot-analytics.com/industrial-technology-trends-industry-40-patents-12x/> adresinden 06.08.2020 erişildi.

Extended Abstract

Introduction

In today's world, education systems have an important role in societal development. Vocational technical education which is part of the education system has come into existence as a result of the emergence of jobs that required handcraft and its importance has increased after the industrial revolution. The functionality of institutions which offer vocational education has become an important issue for consideration because of the ever changing and developing nature of jobs. More specifically, the changing approaches towards production has affected areas jobs and lines of business, and, consequently, the need to train qualified staff for those new jobs has arisen which has had its effects on vocational education. In terms of vocational guidance, it is believed that such guidance would have more significance if it starts to be offered as early as primary school rather than high school. This is because students can benefit more from vocational guidance if they learn about the jobs which change and develop as early as possible. Therefore, the present study was transformed into research that investigated secondary school 8th grade students' perceptions of vocational technical education.

Method

A qualitative research methodology was followed in the present study to investigate secondary school 8th grade students' perceptions. Schools at different socio-economic levels located in Tokat (a city in Turkey) were identified following maximum variation sampling strategy and questionnaires were administered to students. The data gathered from questionnaires were analyzed descriptively.

A total of 846 students participated in the study and completed the questionnaires. 190 students were identified to have low socio-economic level, 232 to have middle, 219 to have good, and 205 to have high socio-economic levels. The reason for the selection of students with different socio-economic levels was to increase diversity as well as the assumption that socio-economic levels may have an impact on professional perceptions.

The items for the questionnaire were prepared by the researcher following a review of related literature. Afterwards, the list of items were revised following consultation with the researcher's supervisor and the questionnaire was finalized. Attention was paid to prepare open-ended questions that could be understood easily and that there were no leading questions. In order to test whether the questionnaire items were meaningful, a pilot study was conducted with a small group of participants. After establishing the internal validity of the questionnaire, six experts in educational sciences were consulted to establish content validity. Revisions (i.e. deletion and/or revision of items) were made and the number of item in the final version decreased from 18 to 12.

In the process of creating the questionnaire items, first the relevant literature was scanned and then the survey questions were created by the researcher. Then the survey questions were reviewed with the thesis supervisor and finalized. While preparing the questionnaire, attention was paid to the fact that the items are open-ended, easy to understand and do not contain guidance.

The questionnaire, which was prepared according to the opinions and recommendations, was piloted on a small group in order to determine whether it expresses what is desired. After it was determined that the questionnaire provided internal validity, opinions of 6 experts in the field of educational sciences were obtained and the content validity was ensured. Later, some items were removed or corrected in line with the opinions of experts. At the end of the expert opinion, the items in the questionnaire were reduced from 18 to 12 items and took its final form. The questionnaire includes categorical, multiple choice and open-ended questions.

The questionnaire was applied on a voluntary basis to secondary school senior students in the specified schools. The questionnaire was administered by the researcher face to face and in one class hour. During the application of the questionnaire, the students were informed and feedback was given when the students had any questions. The data obtained from the applied questionnaire was first transferred to the computer as raw data, then the data of all schools were combined under a single file. Finally, it is aimed to transform these data into meaningful scientific information. In this context, the information was examined, categorized and analyzed for each item. At the last stage, various comments were made about the items in the questionnaire.

Purpose

The aim of this research is to determine the vocational and technical education perceptions of senior middle school students and to evaluate the results in terms of today.

Findings

According to a finding obtained from the study, the students stated that the high school they want to go to the most was Health Vocational High School, Anatolian, Science, Vocational High Schools for Girls and Teacher High Schools, respectively. Health Vocational High School takes the first place as the high school that students want to go to most, and Anatolian High School is the second-high school.

According to another finding obtained from the study, the first high school that comes to mind when students think of vocational high school is "Health Vocational High School". This is followed by "Industrial Vocational High School", "Vocational High School for Girls", "Commercial Vocational High School" and "Police Vocational High School". The students mostly chose the "Industrial Vocational High School" option among the given vocational high schools. Later, they preferred "Health Vocational High School", "Trade Vocational High School", "Vocational High School for Girls" and "Tourism Vocational High School".

According to a finding obtained from the research, the concept of vocational technical education did not make a connotation for most of the students. In other interpretations, meanings such as school, education, acquiring a occupation, and preparing for a occupation have been attributed.

According to another finding obtained from the research, the first option that affects students in the high school selection stage is the "family" option. It is then followed by teacher, friend and someone else, respectively. Teachers affect students mostly with the options of "informing for the target high school" and "directing them to better choices" during the high school selection stage. The friends of the students mostly affect the students with the options of "choosing the same school" and "commenting on high school" at the high school selection stage. The families of the students most impress the students with the

options "by providing guidance about high school" and "by asking me to go to a good high school" at the high school selection stage.

According to another finding obtained from the research, the teacher occupation ranks first among the occupations students want to have. This is followed by medical doctor, police, nurse and engineer occupation. Another important finding is that the majority of the students stated the option "I did not receive vocational guidance service". A few of them stated the option of "I received vocational guidance".

According to another finding obtained from the research, the most important factor affecting students in choosing a occupation is the "success" variable. This is followed by prestige and the salary options I will receive. Another important finding is that the level at which students consider the occupation for the first time is the senior secondary school. This is followed by primary school, 7th grade, 6th grade and pre-school options.

Discussion and Conclusion

The first thing that comes to mind when students want to go to vocational high school is Health Vocational High School. The reason why health vocational high school is preferred first may be that it provides easy job opportunities and provides students with additional points in transition to higher education. For this reason, it can be said that students ranked this high school in the first place because it provides easy job opportunities. For this reason, it may be an important criterion for students that vocational high schools both provide an advantage for a higher education institution and create employment. For this reason, it can be predicted that having the advantages of vocational departments will further increase the orientation towards vocational education.

According to another important finding, students used school names instead of concepts as the types of high schools they want to go to. This shows that students do not have meaningful information about high school types. For this reason, it is thought that it will be important to educate students in this respect.

As a result of the research, the concept of vocational technical education did not make a connotation for most of the students. In other interpretations, meanings such as school, education, acquiring an occupation, and preparing for an occupation have been attributed. This shows that some of the students load consistent and correct interpretations of the vocational technical education concept. However, the misconception of some of the students towards this concept is an important issue to be emphasized. For this reason, it is thought that it will be useful to inform students about the concept and philosophy of vocational technical education.

According to another finding obtained from the research, the family stands out as the most important factor affecting the high school choice of the students. This result shows the importance of family in one's choice of occupation. For this reason, the family factor should also be taken into account when informing or guiding vocational education in the future. Other factors affecting students' high school choices are teacher, friend and someone else's options, respectively. Reasons for influencing such as informing and orientation of teachers show the importance of teachers in the vocational selection process. In this context, it is seen that the informative roles of teachers about occupations are important. The friend variable affects the vocational orientation of the students due to their desire to be in the same environment. The occupations that students want to have the most are determined as teachers, medical doctors, police officers, nurses and engineers, respectively.

According to a finding obtained from the research, the majority of the students did not

receive vocational guidance service. This is an issue that needs to be considered.

Because providing vocational guidance services in a timely and planned manner may be important for students' future. It was found that the first factor affecting students' choice of occupation was respectability and salary, respectively, after success. The success variable may have been specified by the students, as the students ranked as a result of the scores they got through exams. Finally, the level that students consider the occupation for the first time is secondary school last grade, then primary school, 7th grade, 6th grade and pre-school. It is observed that the students started to think about their occupation much earlier. For this reason, it is thought that it would be beneficial to provide systematic information especially at the secondary school level.

Implication and Suggestions

*Vocational guidance and awareness about vocational technical education should be provided to children and their families, and the importance of vocational technical education in the development of the country should be explained.

* It should be ensured that teachers spend more time on vocational guidance for students.

* Students should be given a detailed education on occupations and should be taught the role of occupations in the development of the country and their appropriateness to their own self, not the prestigious or good wage aspect.

* Vocational guidance trainings should be provided through EBA (Ministry of National Education Systems Platform in Turkey) from an early age.

Research Limitations and Future Research

The main limitation of this study is that it works with middle school senior students. All classes in the secondary school period can be studied and have the chance to follow a wider perspective. In addition, the evaluations of students who continue vocational-technical education regarding vocational-technical education can also be investigated.

Authors Contributions:

This study was produced in the master's thesis prepared by the first autor under the supervision of the second author.

Funding

No financial support was provided from any institution in the study.

Acknowledgements

The authors thank the scientists for their support and secondary school students for sharing their thoughts.

Publication Ethics

Research and Publication Ethics was complied